

Praksis i allmennmedisin

Utplasseringsordningen for medisinstudenter i primærhelsetjenesten har forskjellig form og innhold ved de fire studiestedene i Norge. Utposten har bedt representanter ved hvert av universitetene om å beskrive deres utplasseringsordning, utfordringer og utbytte ved ordningen, og fremtidige planer for praksis i primærhelsetjenesten.

UiT / NORGES ARKTISKE
UNIVERSITET

MAY-LILL JOHANSEN
Hovedkoordinator

Da legestudiet i Tromsø åpnet i 1973 var studieplanen forut for sin tid. Spesielt den åtte uker lange praksisperioden i kommunehelsetjenesten på femte året var banebrytende og ble inspirerende for legeutdanninger andre steder i verden. Praksisen foregår i dag ved rundt 40 legekontorer i Nord-Norge som UiT har kontrakt med. Studentene får sin egen veileder, og de fleste får eget kontor og egen timebok. De første dagene observerer de konsultasjoner hos praksislærer, så byttes rollene. Senest etter en uke er studentene klar for egne pasienter.

Læringskurven er oftest bratt! Mot slutten kan studentene ha opptil ti konsultasjoner pr. dag og jobbe relativt selvstendig.

I praksisperioden skal studentene være med på legevakt, sykehjem og helsestasjon. De skal også besøke samarbeidspartnere som fysioterapeut, NAV og apotek. Veilederheftet, som oppdateres hvert år av koordinatorgruppen, beskriver læringsmålene og inneholder en liste over praktiske ferdigheter som studentene bør trene på. I tillegg til femteårspraksis er studentene ved UiT i den nye studieplanen fra 2012 utplassert på legekontor to dager hvert år de første tre studieårene. Vi ønsker også å få til tverrfaglig praksis på sjuetteåret, for eksempel ved sykehjem og KAD-enheter.

Praksisperioden får svært god tilbakemelding. I fjor svarte 87 prosent av studentene at de var svært godt eller godt fornøyd. Studentene framhevet det gode læringsmiljøet ved legekantoret generelt og veiledningen fra praksislærer spesielt. De satte pris på å føle seg velkommen, bli godt mottatt og ivaretatt av alle på kontoret, å bli sett og lagt merke til og at arbeidsmiljøet og samarbeidet var støttende og inkluderende. Det var viktig for studentene at både leger og medarbeidere husket å ta dem med på lærerike hendelser. Diskusjoner og samtaler med praksislærer ble satt stor pris på. Å møte mange forskjellige problemstillinger, arbeidsoppgaver og pasienter ga variasjon og spenning. Å få ansvar, bli vist tillit og kunne jobbe selvstendig

med egne pasienter ble nevnt av mange som positivt.

Utfordringen de første årene var at universitetet ikke hadde faste avtaler med legekantorene. Koordinatorene satt da hver vår og ringte rundt til legekantorene for å få dem til å ta imot studenter. Etter at det ble laget faste kontrakter med god økonomi har det vært lett å rekruttere nye kontor. En annen utfordring har vært å sikre kvaliteten på veiledningen til studentene. En del studenter rapporterer om at praksislærer ikke setter av nok tid til veiledning. Noen arbeidet for mye på egen hånd, og fikk for lite tilbakemelding på sine konsultasjoner, sine vurderinger og valg. Vi har pr. i dag ikke kapasitet å besøke studentene ute i praksis. Vi arrangerer årlige todagers Praksislærerkurs for praksislærere og medarbeidere, og oppfordrer til at legene deltar minst hvert tredje år på kurset.

I skrivende stund revideres medisinstudiet. I ny studieplan skal studentene ikke bare ha praksis i medisin, kirurgi og allmennmedisin på femteåret, men også gynekologi og psykiatri. For å få plass til alt er det kommet forslag om å redusere praksisperioden i allmennmedisin fra åtte til seks uker. Dette er ikke i tråd med intensjonene i ny studieplan. Med visjonen om å utdanne morgendagens leger er det både faglige, helsepolitiske og pedagogiske grunner til at det å ha en lang praksisperiode i primærhelsetjenesten er minst like viktig i dag som for 40 år siden.

METTE BREKKE
Undervisningsansvarlig for allmennmedisin

UiO : Universitetet i Oslo

I Oslo er studentene i praksis hos fastlege i seks uker i femte studieår. Det er ca. 130 fastleger involvert og disse er ansatt i 5–20 prosent bistilling som universitetslektor. En lege kan ha fra en til fire studenter hos seg i året – men bare én om gangen.

Det er en utfordring at størrelsen på kullene varierer fra gang til gang. De siste tre

år har antall studenter ligget på 179–207 pr. år, ujevnt fordelt på to kull. Heldigvis har alle fått praksisplass hittil, om enn i siste liten av og til. Vi trenger flere praksislærere, så det er bare å melde seg! De fleste opplever det som givende å dele sin kunnskap og erfaring, og lærerikt (og kanskje litt utfordrende), å møte studenter

under medisinstudiet

**PER STEINAR
STENSLAND**

Førsteamanuensis

**GUNNAR TSCHUDI
BONDEVIK**

Professor

I Bergen blir det tatt opp 160 studenter hvert år. Kullet deles i to deler i den kliniske delen av studiet. Praksisperioden i allmenntilleggsmedisin er lagt til begynnelsen av det sjette studieåret. Kullet blir da igjen delt og studentene skifter mellom en teoribolk i Bergen og praksisperioden på fire uker.

Hovedvekten blir lagt på kurativ praksis, men i tillegg ønsker vi at studentene får møte andre instanser i primærhelsetjenesten som fastleger samarbeider med. Vi

med mye og oppdatert kunnskap. Pasientene ser det også som regel som meningsfullt å bidra til utdanningen av nye leger.

Tilbakemeldingene fra studentene etter praksisperioden er jevnt over svært gode. Dette er i særklasse den lengste perioden med «mester-svenn»-læring i én til én-setting i løpet av hele studiet. Mange forteller om bratte læringskurver, og de ser selv sagt en rekke tilstander og sykdommer for første gang. De må venne seg til fokuserte, pasientsentrerte konsultasjoner, og en diag-

nostisk tankegang tilpasset den lave prevalens av det alvorlige og sjeldne.

Vi har omtrent 130 aktive universitetslektorer, det vil si fastleger som har tatt imot student fra UiB i løpet av de siste to årene. Ikke alle tar i mot student hvert år. De fleste universitetslektorer har kun én student pr. år. I fjor hadde 60 prosent én student, 35 prosent to studenter og 5 prosent tre eller fire studenter.

Både studenter og universitetslektorer får en «Veileder for praksisperioden» som rettesnor for arbeidet i perioden.

Utfordringer

Det er hvert år utfordringer med å skaffe et tilstrekkelig antall praksisplasser, men inntil nå har vi likevel lykket med det. Utfordringene kan bli noe større når praksisperioden skal utvides fra fire til seks uker, etter den nye studieplanen. Noen av lektorene har meldt at de har marginale kontorløsninger for å ta imot student over flere uker. Enkelte steder kan det også være en utfordring å skaffe bosted for en lengre periode.

UiB ønsker å inngå faste avtaler med universitetslektorene for å møte disse utfordringene. Vi håper at flere universitetslektorer/fastlegekontor i fremtiden ønsker å ta i mot flere studenter pr. år.

Vi har i dag ikke detaljerte rutiner for

vurdering av student i allmennpraksis. Universitetslektor skal kun bekrefte at studenten har møtt opp i praksis. Det åpnes for at lektorene kan gi tilbakemelding om studentens skikkethet, men vi ber dem ikke rutinemessig om å ta stilling til det.

Vi har heller ikke optimale metoder for å vurdere kvaliteten av undervisningen på praksisstedet. I dag baserer vi oss i stor grad på studentenes evaluering av universitetslektor og beskrivelse av praksisstedet.

Så lenge vi strever med å få det nødvendige antall universitetslektorer, samtidig som vi faktisk inviterer oss selv inn i privatpraksiser, må UiB være tilbakeholdne med krav til kontorforhold. Målet er etter hvert å kunne tilby økonomisk «kontorstøtte» til praksisstedene, til utstyr på kontor og gratis kurs for universitetslektorer og deres medarbeidere.

Vi ønsker å ha en tettere kontakt med en større andel av universitetslektorkorpset. I dag gjøres det gjennom telefon, e-post og universitetslektorkurs, som arrangeres som et åpent klinisk emnekurs (med støtte av Fond II) i april hvert år. Emnevalget varierer fra år til år. Hvert andre til tredje år har vi lagt kurset til et aktivt allmennmedisinsk miljø i utlandet. I løpet av kursene har vi også tema som omhandler aktuelle problemstillinger om studentveiledning. Kurset er frivillig for universitetslektorene og vi har ikke greidd å trekke flere enn 30–50 deltakere til hvert kurs.

hos jordmor, på NAV-kontoret, delta på ansvarsgruppemøte etc. De skal også være med fastlegen på legevakt. Studentene er seks uker i praksis på lokalsykehus før eller etter perioden i allmennpraksis, og får dermed begrep om samhandling og pasientforløp.

I Oslo har vi arbeid på gang for å sikre praksis på allmennlegevakt (i tredje studieår) samt på sykehjem for alle studentene (sjette studieår). I tillegg har studentene «tidlig pasientkontakt» på fastlegekontor flere ganger i løpet av de tre første årene.

Utbytte

Mange universitetslektorer gir tilbakemelding om at den direkte kontakten med unge kommende kolleger er stimulerende og at dette er den viktigste motiverende faktor til å fortsette. Avlønnen er nøktern, kr 16 440 for fire uker. Veilederen får tilbud om e-postkonto ved UiB.

Hvert år blir en lektor tildelt universitetslektorprisen. Denne blir gitt til en fastlege som i kontakten med studentene har vist stor evne til å formidle faglig entusiasme og klinisk kompetanse. Det er studentene som nominerer kandidater til denne prisen. I år blir denne gitt ut for 14. gang.

Studentene gir stort sett svært gode evalueringer av praksisperioden. Vi har også mottatt enkelte kritiske tilbakemeldinger. Alle – både gode og dårlige – evalueringer

blir videresendt til lektorene. Det er sjelden at de kritiske tilbakemeldingene gjelder samme lege flere år på rad. Noen få ganger har det likevel skjedd, og vi har måttet avslutte samarbeidet med fastlegen.

I løpet av perioden skal studentene skrive en kort (to til fire siders) refleksjonsoppgave der de beskriver en konsultasjon eller et sykebesøk som har gjort særlig inntrykk på dem. Mange oppgaver viser at praksisperioden gir et positivt inntrykk. Vi har avtale med *Utposten* om at spesielt gode oppgaver kan bli publisert. Studentene skal også ta opp to video-opptak av konsultasjoner. Disse blir gjennomgått og diskutert i videogrupper bestående av syv til åtte studenter og én underviser når de kommer tilbake til Bergen etter fullført praksisperiode.

Planer for fremtiden

Som ledd i ny studieplan ved UiB, har fakultetet vedtatt å utvide praksis i allmennmedisin fra fire til seks uker fra 2018. I de seks praksisukene bør studenten arbeide minst én dag pr uke i kommunehelsetjenesten utenfor legekantoret (sykehjem, hjemmesykepleie, kommunal akutt døgnopphold, legevakt, helsestasjon, skolehelsetjeneste). Studenten trenger ikke å bli utplassert i alle disse, men få et innblikk i tjenestene og ha praksis i noen. Studenten bør treffe representanter for NAV-kontor og barnevern. Studenten bør også møte kommuneoverlegen for å få innblikk i samfunnsmedisinske oppgaver.

ANNE-BRITT HOFSTAD
Studiekonsulent

NILS MARTINSEN
Hovedkoordinator for praksisutplassering

Beskrivelse av utplasseringsordningen: Seks uker i to perioder på høsten, i semester IIC, nest siste semester (sjetteåret) på medisinstudiet. Det varierer hvor mange leger som er involvert fordi de ulike legekantorene organiserer seg ulikt. I fjor var 65 legekantor involvert totalt og studentantallet var 109.

Utfordringer ved ordningen: Vi jobber med å sikre bedre kontinuitet på legekantorene, vi ønsker at flere legekantor skal ta

i mot studenter i begge perioder. Dette kan bidra til å øke kvaliteten på veiledningen. Vi jobber med å innføre fast ansettelse for å sikre kontinuiteten blant legene og sikre god kvalitet blant våre veiledere ved å drive økt kursing og ha mer direkte kontakt med de ulike lærestedene.

Utbytte ved ordningen: Studentene melder om høy grad av tilfredshet gjennom praksistjenesten. Studentene får muligheten til å prøve ut allmennmedisin, og vi tror dette bidrar til økt rekruttering til fastlegeyrket. Legekantorene synes også det er inspirerende å motta studenter, og det blir av mange betegnet som årets høydepunkt. Det er ikke meningen at studentene skal avlaste veilederen i pasientbelastningen,

men vi har en oppfatning av at begge parter har nytte av hverandre.

Studentene besvarer i løpet av praksisperioden to samfunnsmedisinske oppgaver som har karakter av utredning i forebyggings- og planarbeid, og blir gjennom disse oppgavene kjent med andre deler av den kommunale helse- og sosialtjenesten.

Planer fremover: Vi har vyer om etter hvert å kunne inkludere andre arenaer i utplasseringen, for eksempel sykehjem, skolehelsetjeneste og helsestasjon, barnevern og hjemmesykepleien. Pr. i dag har vi i Trondheim et formalisert samarbeid med NAV hvor studentene er utplassert med egen veileder en dag på NAV-kontor.

Det foregår også en gjennomgang av hele medisinstudiet ved NTNU, og håpet vårt er at det i kjølvannet av denne gjennomgangen skal bli mer tid for utplassering i allmennmedisin på flere stadier i studiet.